

VÍZKERESZT...

Menő teológusok azt mondják, hogy azt tudjuk csak Jézusról, amit megállapítottak róla, s ennek csak valamennyi köze van a valósághoz. Ezt tudományosan úgy fogalmazzák, hogy Jézus valója nem áll rendelkezésünkre, csak *hatásának története*. Maga az Újszövetség is hatástörténet. Márk szövege is, amelyet 70-ben írnak, negyven évvel a Jézus-események után.

Jó negyven évvel ezelőtt volt '56. Az ötvenévesek már semmit sem tudnak róla saját tapasztalásból. Jézus századában az ötven éven felüliek már nagyon kevesen voltak. Ezer évvel később is hasonló volt az átlagéletkor: az Árpád-házi királyok java része meghalt negyvenes éveiben. Márk is negyven évvel később emlékezik: hogyan is voltak a Jézus körüli dolgok.

Márk egy betűt sem ír Jézus gyerekkoráról. Azzal kezdi evangéliumát, hogy János kereszttel a Jordán vizénél, s Jézus is megy kereszttel. Minek következtében indul meg utána az érdeklődés Jézus gyermekkorára iránt? – csak találgathatjuk. De megindul, mert a 80 körül elkészülő másik két evangélium csak a 3. fejezetben kerít sort János kereszttelói tevékenységére, s arra, hogy Jézus is elment hozzá. Máté és Lukács első két fejezete adja a karácsonyi ünnepkör anyagát. Ehhez tartozik a mai vasárnap is, amely hozza Máté jelentését a napkeleti mágusok látogatásáról.

Máté evangéliumának első fejezete hozza Jézus őseit – József ágán. Összesen 42-t. Ábrahámtól Dávidig, Dávidtól Babilonig, Babilontól Józsefíg egyenként 14-14 őst. Majd hallunk benne ezenfelül József álmáról: nyugodtan elveheti Máriát, *mert ami benne fogant, az a Szentlélektől van*. Ezután következik a mai, a vízkereszti evangélium, azaz a napkeleti mágusok látogatása.

De hogy kerül ide – vízkereszt? Valamit mondanom kell a mai ünnep nevééről. Ezt olvasom a Cornides kódexben, melyet Ráskai Lea másolt 1510 körül a Margitszigeten: *viz kereszt napján imádtatott urunk az pogány királyoktól*. Telegdi Miklós pedig, a későbbi pécsi püspök, az 1577-ben Nagyszombatban megjelent *Evangéliumok magyarátja* c. könyvében ezt írja: *az mely nap görögül Epiphania, az magyarul viz kereszt*. A francia – és a latin nyelvek mind – megőrzi az ünnep eredeti, görög nevét: *Épiphanie*. A német ezt fordítja: *s Erscheinung des Herrn*, azaz az Úr megjelenése lesz náluk az ünnep neve. Mindez magyarul – Vízkereszt! Miért? Hogy kerül a csizma az asztalra? A Vallástörténeti Kislexikonban ezt olvasom a mai napról: *összetett jellegű keresztény ünnep, amelynek első és fő tárgya a kis Jézus imádására Betlehembe érkező három királyok tisztelete, második vonása Jézusnak a megkeresztelkedése a Jordán vizében, a harmadik pedig a kánai menyegző csodája*.

Az általam ismert népek e gazdag választék ellenére arra jutottak, hogy Jézus megjelenik e napon a nagyvilág előtt. Szent Ágostonra figyelnek: *Nagy buzgalommal ünnepli hát e napot az egész pogányságból keletkezett egyház, mert a bölcsek is mi mások voltak, mint a pogányság első fecskéi. A pásztorok zsidók, a bölcsek pogányok...stb*. De a magyar – az nem. Ha *megjelent* Jézus, akkor előbb a zsidó pásztoroknak jelent meg. Mi az ünnep gazdag választékából a második vonást ragadjuk meg: azt, hogy János megkeresztelte Jézust a Jordán vizében *vízkereszt*.

Ezt a magyar rendtelenséget rendbe kell tenni. A latin misekönyvben ez áll január 6-án: Epiphania Domini. A magyar misekönyvben pedig ezt olvassuk: Vízkereszt, majd alatta, de már vastag betűkkel: **Urunk megjelenése**. A 2001. adventjében megjelent direktórium, azaz misenaptár pedig – hallj csodát! – már ezt írja: URUNK MEGJELENÉSE (VÍZKERESZT). A II. Vatikáni Zsinaton elrendelt liturgikus reform a január 6-át követő vasárnapkal zárja a karácsonyi ünnepkört, s ezen a vasárnapon az evangélium: Jézus megkeresztelkedése a Jordánban, s a vasárnap neve: *Urunk megkeresztelkedése*. Nem sok jövőt jósolok ezek után a *Vízkereszt-elnevezésnek*. Előbb-utóbb úgy fog járni, mint a *malaszt*. Az hogy járt? Mindenki így rózsafüzérez ma már: *Üdvözlégy, Mária, kegyelemmel teljes!* Talán csak magam tartok ki a középkori hagyomány mellett: *malasztal teljes*. Jó okom van rá. Majd egy Mária-ünnepen elpredikálom.

Jó, hát nem vízkereszt! De hát miért nem Három királyok ünnepe?! Sőt, mivel Máté szövege mit sem tud királyokról, hanem csak mágusokról, miért nem a *Három mágus ünnepe*, ha már róluk szól az evangélium?! Kik ezek a mágusok? A TOB, a Traduction Oecuménique de la Bible jegyzete ezt mondja: *a görög magosz szó jelentése: perzsa papok. Itt alighanem babiloni asztrológusokat jelent, akik talán érintkezésbe kerültek a zsidó messianizmussal; semmi se utal rá, hogy királyok volnának.* Akár király, akár mágus, de hogyan kerül ide az *epiphania*, a megjelenés? Ez a szó a négy evangéliumban egyetlenegyszer sem kerül elő, következésképpen Jézus ajkán sem található. De tizenkétszer előkerül a páli levelekben. Mégpedig a paulinákban, azaz azokban, amelyeket a második század első évtizedeiben írtak, tehát félszázaddal Pál halála után. Egy helyet ezekből jól ismerünk, mert minden karácsonykor halljuk a szentleckében: *Megjelent az Isten kegyelme... várjuk a mi boldog reménységünket, a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsőségének megjelenését.*

Még egyszer hallgassuk meg a nem-zsidó Szent Ágostont: *Ismerjük hát fel a Krisztus imáadására jött napkeleti bölcsekben a mi meghívásunk és hitünk kezdetét...s az igazság, amit a zsidók vakságukban nem fogadtak be, felragyogott minden nemzet számára.* A keleti keresztények január 6-án ünneplik Jézus születését. Az az igazi karácsony, amikor a *(sajnos) zsidó* Jézus találkozik a nem-zsidók képviselőivel. Ebből mi, nyugatiak kimaradtunk. S ha lehet, mi, magyarok, még inkább. Nekünk jó a karácsony, ha zsidó pásztorok mennek is Betlehembe.

Mérleget csinálhatunk. 80-ban Máté beszámol arról, hogy babiloni asztrológusok látogatják meg Jézust Betlehemben, mert *a csillag, amelyet láttak napkeleten, megállt a hely felett, ahol a gyermek volt.* S az elkövetkező századok során ebből a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsősége megjelenésének ünnepe lesz – **epifánia**. Az asztrológusokból királyok lesznek, ajándékaik – arany, tömjén, mirha – pedig alkalmasan rajzolják át – vagy csak kiegészítik – a december 25-i második misét, amely szegény betlehemi pásztoroknak a látogatásáról számol be. Egyenes innen már az út Ilonáig, Nagy Konstantin anyjáig:

S az új Városban elrendelte Ilona

Hogy Jézuskának legyen arany jászola.

Ha nincs aranyból s megmarad ami volt, a szalma,

Még ma is állana a Kisded Birodalma.

Szegényeké volt az a Birodalom,

Mert Betlehemben nem aranyból volt az alom.

Mondhatjátok ezután, hogy ennél a papnál mindig egy a nóta. Az, mert Jézusnál is az volt. Meg a történelemben is mindig ez a nóta. Afganisztánban is, és Argentínában is.

Az argentin (pénz-)gazdaság összeomlását mi okozta? – kérdezi Béla Jenőt. Évek óta kínlódnak... Korábban kezdték, mint Magyarország, és a beruházásokkal nem tudtak exporttöbbletet elérni. A fogyasztásban viszont hozzászórtak az északnyugati szinthez, ezt pedig csak folyamatos tőkebefektetéssel lehet egyensúlyban tartani, ha nincs elegendő export. Csakhogy a tőkebefektetők egyszerre csak azt gondolták, hogy másutt jobb üzlet nekik befektetni, és elapadt a pénzforrás. A kamatokat viszont fizetni kell, ezért a kormány kivonta a pénzt a belső fogyasztásból. Erre föllázadt a nép. Hogy a tőkestop oka mi volt, nem tudom. Lehetett egyszerű gazdasági, de lehetett politikai is, például ha valamilyen nem engedelmességet a helyi kormányzat (globális hatalmú) hitelezőknek. Magyarországon ez a folyamat még mindig bizonytalan kimenetelű. Elképzelhető, hogy EU tagként továbbra is megy a mókuserék: az adósság és a kamatos kamatok nőnek, de van miből fizetni, mert van exporttöbblet, lehet fogyasztani, mert folyamatos a tőkebeáramlás. Leszakadás is lehet a vége, ha ez a kényes kötélánc bármilyen okból megbillen, stb., stb. Az utóbbi esetben a kormány legjobb stratégiája az, ha azonnal felmondja az összes tartozást, különben itt is katonasággal kell leveretnie a lázadókat. Brazília tíz évvel ezelőtt ezt (az

adósságfelmondást) választotta, és nem járt rosszul, (bár Mo. nagyságrendben egész más súlyú ország). Mindenesetre átmeneti szünet után a hitelezők leírták Brazília adósságát, és újból elkezdtek hitelezni. A teljes önellátásra csak egy, a Rákosiénál is erőszakosabb diktatúrával lehetne áttérni, ezért bármennyire is ezt tartom a legjobb gazdasági útnak, politikailag nem kívánom. Nem zárható ki teljesen egy ésszerű fordulat sem, például az Összefogás a Fennmaradásért programjának belátáson alapuló elfogadása és megvalósítása két parlamenti cikluson belül. Ez utóbbit bármennyire is kívánom, megvalósulási esélye nagyjából annyi, mint az Isten Országa földreszállásának. Nézetem szerint egyik sem politikai, sokkal inkább lelki fejlődési folyamat függvénye. Üdv. J.

Más. ...a napokban 100 Nobel-díjas tudós írt alá nyilatkozatot a szeptember 11-e utáni világról, és dokumentumukat az International Herald Tribune hasábjain egy magyar származású Nobel-díjas, John C. Polanyi kommentálta. Annak az elismerésnek a nyertesei, amelyet a világ legkiemelkedőbb szellemi teljesítményeiért adnak, dísztelen és egyszerű üzenetet küldtek. Azt írják, hogy sem egyének, sem államok irracionális cselekedetei nem fenyegetik annyira a világbékét, mint a világ szegényeinek jogos követelése. Az igazság felismeréséhez nem annyira intelligencia kell, mint hit az igazi értékekben, toldja meg Polanyi...

A tragédiákat már csak úgy lehet elkerülni, ha éppen a fejlett társadalmak éppen saját érdekükben belátják, hogy a biztonság mindaddig illúzió, amíg a földön nem jut mindenkinek ennivaló, fedél, oktatás és a jog a szólás szabadságára. Ilyen egyszerű dolgokat üzen a 100 Nobel-díjas. Ahogy mondani szokás, ehhez aztán nem kell rakétatudósnak lenni. Ahhoz viszont alighanem igen, hogy ezt az üzenetet mindenki – értékén fogadja. Mert a világ legerősebb országainak hadigépezete könnyen szétzúzhatta a mezítlábas tálibok hadigépezetét. De az időzített bomba ketyeg tovább... ketyeg mindaddig, amíg több mint egymilliárd emberre naponta kevesebb jut egy dollárnál, amíg kétmilliárd ember attól szenved, hogy a sokat szidott globalizáció el sem jutott hozzájuk. ... a gyűlölet vetése... megint szárba szökken, ha a gazdagok nem veszik tudomásul szeptember 11-e igazi üzenetét.

Nem folytatom. De Jézus alighanem a fején találta szöveget, amikor az Isten Országa *megjelenését* nem attól tette függővé, hogy a gojokkal vagy a zsidókkal találkozik, hanem attól, hogy hajlandók vagyunk-e gojok és zsidók egyaránt – globálisan gondolkodni. Ez pedig Jézusnál tudvalevően azt jelenti, hogy éadjuk be a szalmájával, amíg nem jut minden embertestvérünknek matrac. Amen.

2002. január 6.